

VERANDERINGEN IN ORGANISATIE EN ZORGGEBRUIK IN DE HUISARTSENZORG: LESSEN VAN DE CORONAPANDEMIE 2020

Minder zorggebruik via huisartsenpost in 2020 voor niet COVID-19-geassocieerde gezondheidsproblemen, maar niet voor ouderen

Factsheet 1 Huisartsenzorg buiten kantooruren via de huisartsenpost

Corinne Rijpkema, Lotte Ramerman, Nanne Bos, Gina Beugel, Tim olde Hartman, Jean Muris, Marjolein Berger, Lilian Peters, Robert Verheij

Sinds de start van de coronapandemie in maart 2020 is er veel veranderd in de organisatie van onze gezondheidszorg, zo ook in de huisartsenzorg: de zorg in de huisartsenpraktijk en op de huisartsenpost. In sommige regio's daalde het zorggebruik sterk, terwijl er in andere regio's een grote toestroom was van patiënten, met name patiënten met COVID-19-achtige klachten. Inzicht in de impact van de veranderingen in zorggebruik tijdens maar ook na de coronapandemie kan in de toekomst bijdragen aan het vergroten van de veerkracht en duurzaamheid van de organisatie van onze gezondheidszorg.

Samenvatting

- Tijdens het voorjaar en het najaar van 2020 is het zorggebruik op de huisartsenpost voor niet COVID-19-geassocieerde gezondheidsproblemen aanzienlijk lager, in vergelijking met voor de coronapandemie. In de zomer was het zorggebruik vergelijkbaar met 2019.
- Bij ouderen (≥ 70 jaar) is er geen afname in het zorggebruik op de huisartsenpost voor niet COVID-19-geassocieerde gezondheidsproblemen in de coronatijd van 2020.
- Er is een toename van contacten met de huisartsenpost gerelateerd aan (schouwen bij) dood / overlijden en dyspnoe / benauwdheid toegeschreven aan luchtwegklachten bij ouderen (≥ 70 jaar).

COVID-GP

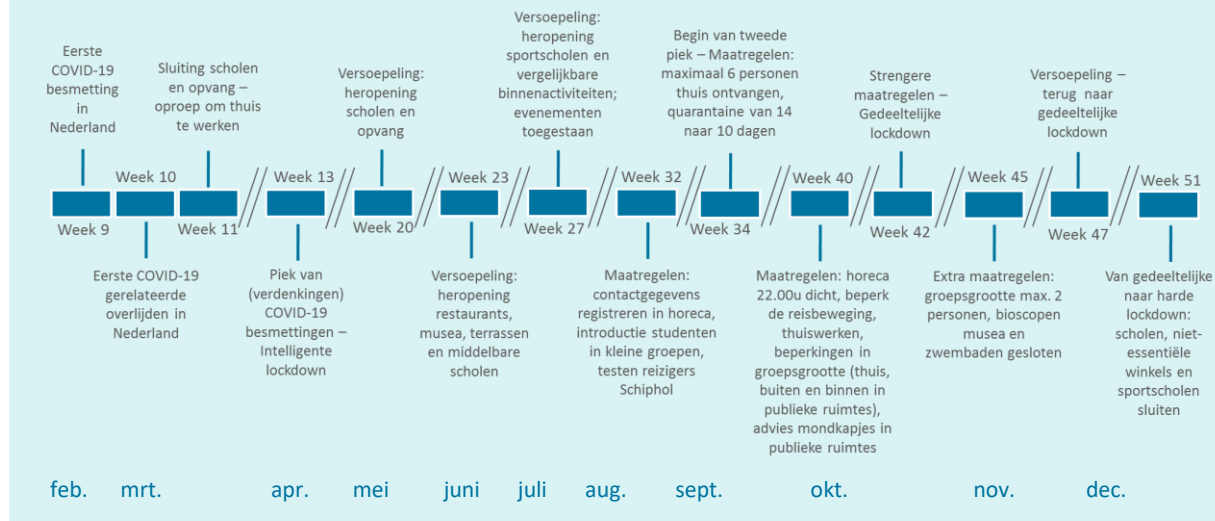
In het door ZonMw gefinancierde project “Veranderingen in organisatie en zorggebruik in de huisartsenzorg: Lessen van de coronapandemie” volgen het Nivel, Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG), Radboud Universitair Medisch Centrum (Radboud UMC) en Maastricht Universitair Medisch Centrum (MUMC) het zorggebruik bij de huisartsen en de (organisatorische) veranderingen tijdens de coronapandemie. Om tussentijds alvast een kijkje te geven in de resultaten van het project rapporteren we elk kwartaal over het zorggebruik door middel van factsheets. Parallel aan het rapporteren over zorggebruik brengen we de organisatorische veranderingen in kaart en onderzoeken we de ervaringen van patiënten en zorgprofessionals in coronatijd. De resultaten hiervan zullen we publiceren in het eindrapport van het project (eind 2022).

Deze eerste factsheet betreft de huisartsenzorg buiten kantooruren via de huisartsenpost. In volgende factsheets gaan we ook in op het zorggebruik in de huisartsenpraktijk. Daarnaast rapporteren we elk kwartaal over een specifiek thema, zoals deze keer het zorggebruik onder ouderen (≥ 70 jaar) tijdens de coronapandemie. In volgende factsheets besteden we aandacht aan

het zorggebruik bij jonge kinderen, zwangere vrouwen, mensen met psychische problematiek en mensen met chronische aandoeningen. Voor zowel de huisartsenpraktijk als de huisartsenpost.

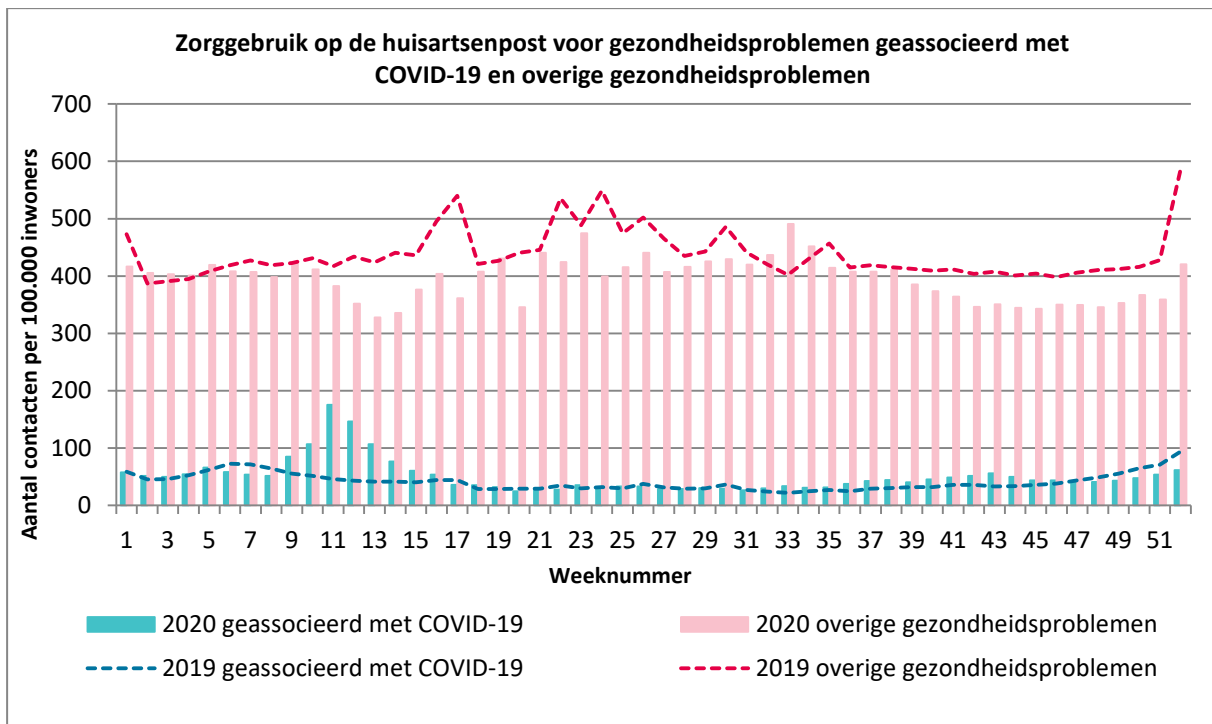
Verloop coronapandemie 2020

Om de veranderingen in het zorggebruik te kunnen duiden moeten we ze beschouwen in de context van het verloop van de coronapandemie in Nederland. We geven een beknopt overzicht van belangrijke momenten in 2020. De eerste golf met coronabesmettingen was van maart 2020 (week 9) tot en met juni 2020 (week 27). De tweede golf begon in juli 2020 (week 28) (RIVM, 2021a).

Afname zorggebruik op de huisartsenpost in coronatijd in de algemene populatie

We vergeleken het zorggebruik in het coronajaar 2020 met die van het jaar er voor (2019) (Ramerman, 2020). Sinds het uitbreken van de coronapandemie is het zorggebruik van de huisartsenpost veranderd. We zien in figuur 1 een sterke afname van het zorggebruik van de huisartsenpost voor patiënten met gezondheidsproblemen die niet met COVID-19 worden geassocieerd, bijvoorbeeld kleine trauma's, zoals snij- en schaafwonden, urineweginfecties en verward gedrag. In week 13 en week 17 is deze afname, in vergelijking met 2019, het grootst, met respectievelijk 25% en 27% minder contacten. In het najaar is het zorggebruik tot 15% afgenomen in vergelijking met 2019. Daarnaast zien we in figuur 1 een tijdelijke toename van patiënten die contact zoeken met de huisartsenpost voor gezondheidsproblemen die nu geassocieerd worden met COVID-19 (zoals acute bovenste luchtweginfectie, andere infecties van de luchtwegen, koorts of hoesten, zie ook methode van onderzoek) aan het begin van de coronapandemie (week 10-14). In het najaar, toen het aantal coronabesmettingen opnieuw toenam (vanaf week 28), zien we echter geen toename in dit soort klachten. Dit hangt mogelijk samen met een duidelijker beleid bij coronabesmettingen, zoals het testen via de GGD en de instructies voor patiënten wanneer zij besmet bleken.

Figuur 1 Totaal aantal contacten per week met de huisartsenpost in 2019 en 2020.

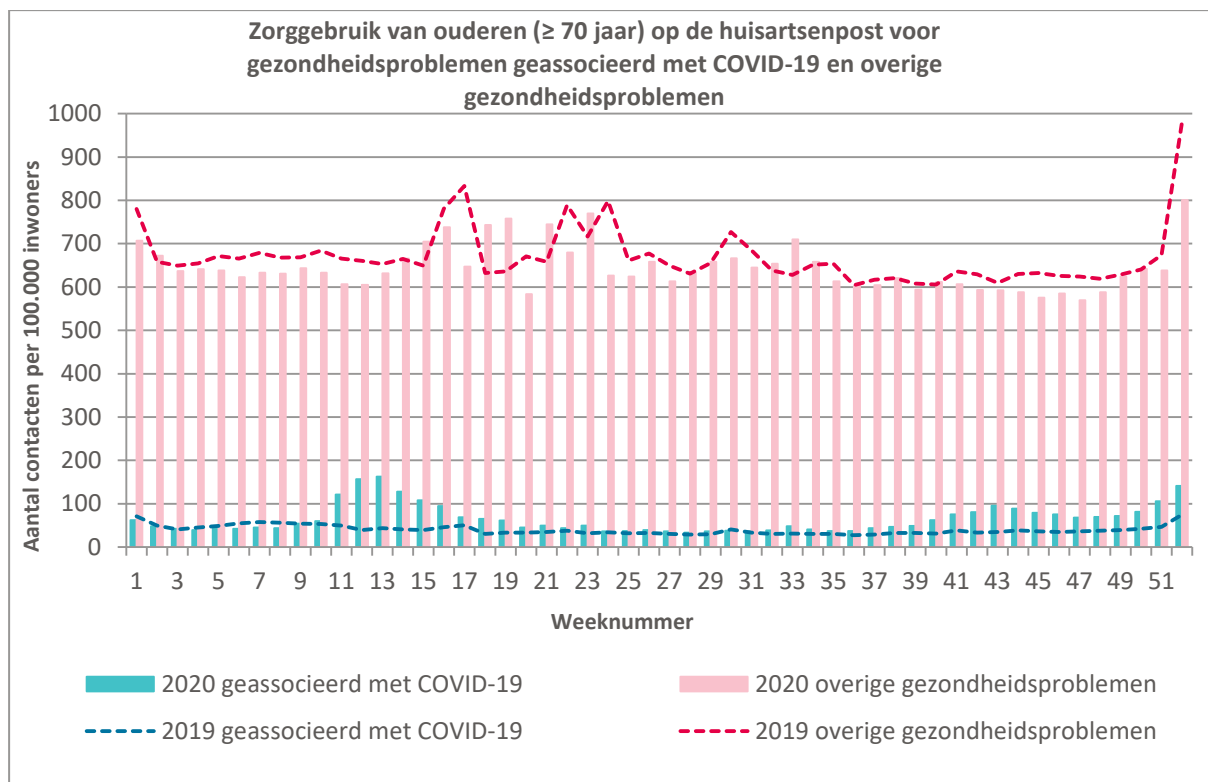
Toelichting bij figuur 1: De blauwe kleur geeft het zorggebruik weer voor gezondheidsproblemen die sinds het uitbreken van de coronapandemie geassocieerd worden met COVID-19, zoals acute bovensteluchtweginfectie of andere infecties van de luchtwegen. De roze kleur geeft het zorggebruik weer voor overige gezondheidsproblemen. Het zorggebruik in coronatijd, weergegeven in balkjes, wordt afgezet tegen zorggebruik in 2019, weergegeven in stippellijnen.

Let op! Een deel van het verschil in zorggebruik in week 52 wordt verklaard door op welke dag eerste en tweede kerstdag in 2019 en 2020 vielen, waardoor het aantal dagen met contacten op de huisartsenpost verschillen.

Zorggebruik van ouderen op de huisartsenpost blijft gelijk voor gezondheidsproblemen niet geassocieerd met COVID-19 tijdens de coronapandemie van 2020

Ouderen maken, samen met baby's en jonge kinderen, in zijn algemeenheid het meest gebruik van zorg via de huisartsenpost (Ramerman, 2021). Bovendien hebben ouderen, mensen van 70 jaar of ouder, die een COVID-19-infectie krijgen een grotere kans op een ernstig beloop van deze infectieziekte (RIVM, 2021b). De helft van de mensen met een ziekenhuisopname ten gevolge van COVID-19 heeft een leeftijd van 70 jaar of ouder (RIVM, 2021b).

In tegenstelling tot de algemene populatie neemt het zorggebruik van ouderen op de huisartsenpost niet af (figuur 2), maar blijft deze gelijk aan het jaar er voor, als het gaat om gezondheidsproblemen die niet geassocieerd worden met COVID-19 (zoals, kleine trauma's, zoals snij- en schaafwonden, urineweginfecties en verward gedrag). Voor gezondheidsproblemen die nu geassocieerd worden met COVID-19 (zoals acute bovenste luchtweginfectie of andere infecties van de luchtwegen) zien we, net als bij de algemene populatie, een periode van tijdelijke toename in het zorggebruik voor deze klachten (week 11-16). Met in week 13 de grootste toename van 44 contacten met de huisartsenpost per 100.000 inwoners naar 180 contacten met de huisartsenpost per 100.000 inwoners. In tegenstelling tot de algemene populatie hadden ouderen ook in het najaar (vanaf week 40) een verhoogde zorgvraag aan de huisartsenpost voor gezondheidsproblemen die nu geassocieerd worden met COVID-19; tot 64 per 100.000 inwoners van 70 jaar en ouder.

Figuur 2 Totaal aantal contacten per week met de huisartsenpost voor ouderen (leeftijd ≥70 jaar).

Toelichting figuur 2: De blauwe kleur geeft het zorggebruik weer voor gezondheidsproblemen die sinds het uitbreken van de coronapandemie geassocieerd worden met COVID-19, zoals acute bovenste luchtweginfectie of andere infecties van de luchtwegen. De roze kleur geeft het zorggebruik weer voor overige gezondheidsproblemen. Het zorggebruik in coronatijd, weergegeven in balkjes, wordt afgezet tegen het zorggebruik in 2019, weergegeven in stippellijnen.

Let op! Een deel van het verschil in zorggebruik in week 52 wordt verklaard door op welke dag eerste en tweede kerstdag in 2019 en 2020 vielen, waardoor het aantal dagen met contacten op de huisartsenpost verschillen.

Meer contacten van ouderen met huisartsenpost gerelateerd aan overlijden of benauwdheid

Voor patiënten van 70 jaar en ouder onderzochten we voor welke gezondheidsproblemen zij contact zochten met de huisartsenpost in 2019 en 2020 (tabel 1). In 2020 zien we een toename in het aantal contacten met de huisartsenpost voor het (schouwen bij) overlijden van oudere patiënten en dit was daarmee de meest voorkomende reden om contact te zoeken met de huisartsenpost bij ouderen van 70 jaar en ouder (tabel 1). Van het totaal aantal contacten met de huisartsenpost voor oudere patiënten had 4,4% contact vanwege het (schouwen bij) overlijden van de oudere patiënt. Een contact met de huisartsenpost in verband met overlijden van een oudere patiënt kan zijn omdat deze persoon thuis is komen te overlijden of omdat een medisch specialist de huisartsenpost belt om door te geven dat een persoon in het ziekenhuis is komen te overlijden. Ook nam het aantal contacten voor benauwdheidsklachten in deze groep toe in 2020 (met 2 contacten per 1000 inwoners). Verder was het aantal contacten voor een urineweginfectie, bezorgdheid over (bij)werkingen van een geneesmiddel en diabetes mellitus in percentage iets minder ten opzichte van 2019.

Tabel 1 Top-5 van de meest voorkomende gezondheidsproblemen (ICPC-codes) op de huisartsenpost bij ouderen (leeftijd ≥70 jaar): percentage van het totaal aantal consulten in 2019 en 2020 en het aantal contacten per 1000 inwoners in het verzorgingsgebied (≥70 jaar).

	2019			2020		
	ICPC-code	%*	Per 1000 inwoners**	ICPC-code	%*	Per 1000 inwoners**
1.	U71-Cystitis/urine­weginfectie	4,48	16	A96-Dood/overlijden	4,42	17
2.	A13-Bezorgheid over (bij)werking geneesmiddel	4,07	14	U71-Cystitis/urine­weginfectie	4,35	16
3.	A96-Dood/overlijden	3,84	13	A13-Bezorgheid over (bij)werking geneesmiddel	3,91	15
4.	T90-Diabetes mellitus	3,48	12	T90-Diabetes mellitus	3,09	12
5.	R02-Dyspnoe/benauwdheid toegeschreven aan luchtwegen	2,50	9	R02-Dyspnoe/benauwdheid toegeschreven aan luchtwegen	2,81	11

* percentage contacten met de huisartsenpost voor desbetreffende diagnose van het totaal aantal contacten met de huisartsenpost

** aantal contacten voor de desbetreffende diagnose bij inwoners uit het verzorgingsgebied, ouder dan 70 jaar

Tot slot

Er is een duidelijke afname in het zorggebruik op de huisartsenpost te zien sinds het uitbreken van de coronapandemie, met uitzondering van de zomerperiode. Het is onbekend of deze afname is ontstaan door zorgmijding of dat er daadwerkelijk een afname in acute zorgvraag was. We zien dat de effecten van de coronapandemie voor het zorggebruik van de huisartsenpost anders is bij ouderen dan voor de algemene populatie; het totale zorggebruik bleef nagenoeg gelijk. Waarbij er wel een toename was in contacten gerelateerd aan dood/overlijden en benauwdheid. Het is waarschijnlijk, maar onbekend of beide geassocieerd zijn met COVID-19.

Methode van onderzoek

Het onderzoek met betrekking tot de huisartsenposten is uitgevoerd met gegevens uit Nivel Zorgregistraties Eerste Lijn. Nivel Zorgregistraties Eerste Lijn ontvangt elk kwartaal gegevens van 28 organisaties van huisartsenposten (huisartsendiensten-structuren, HDS'en) en heeft daarmee informatie over het zorggebruik op de huisartsenpost in een gebied van bijna 12 miljoen inwoners, verspreid over Nederland.

Het totale zorggebruik op de huisartsenpost bestaat uit het totaal aantal contacten met de huisartsenpost (telefonisch, consult op huisartsenpost, visite) per 100.000 inwoners in de verzorgingsgebieden van de deelnemende huisartsenposten; de cijfers worden per week weergegeven. Bij elk contact legt de huisarts de diagnose en/of de vastgestelde symptomen vast in het elektronisch zorgdossier van de patiënt, aan de hand van de 'International Classification of Primary Care' (ICPC). Hierdoor kunnen we een onderscheid maken tussen patiënten met gezondheidsproblemen die nu geassocieerd worden met COVID-19 (inclusief acute boven­stel­luchtweginfectie, andere infectie luchtwegen, pneumonie, andere virusziekten, andere infectieziekten, koorts, benauwdheid, hoesten en influenza) en patiënten met andere gezondheidsproblemen. De vergelijking van deze cijfers met die van 2019 geeft een indicatie van de invloed van de COVID-19-pandemie op het zorggebruik op de huisartsenpost.

Meer weten

Informatie over het project COVID-GP vindt u op [Veranderingen organisatie en zorggebruik de huisartsenzorg: lessen van de coronapandemie](#) (Nivel) en op [COVID-GP](#) (UMCG).

Informatie over al ons corona-onderzoek binnen het Nivel vindt u op [Corona Actueel](#).

Meer over ons corona-gerelateerde onderzoek op de huisartsenpost vindt u op de webpagina [Zorggebruik op de huisartsenpost in coronatijd](#).

Titelgegevens van deze publicatie

De gegevens uit deze publicatie mogen met de volgende bronvermelding worden gebruikt:

Rijkema, C.J., Ramerman, L., Bos, N., Beugel, G.G., Hartman, T.C. olde, Muris, J., Berger, M.Y., Peters, L.L., Verheij, R.A. Minder zorggebruik via huisartsenpost in 2020 voor niet COVID-19-geassocieerde gezondheidsproblemen, maar niet voor ouderen. Factsheet 1 Huisartsenzorg buiten kantooruren via de huisartsenpost. Utrecht: Nivel, 2021.

Literatuur

Ramerman L., Bos N., Flinterman L., Verheij R. Minder zorggebruik op de huisartsenpost sinds de coronapandemie. Zorggebruik huisartsenpost in coronatijd. Week 1-23, 1 januari - 7 juni 2020. Utrecht: Nivel, 2020.

Ramerman L, Verheij R. Cijfers zorgverlening huisartsenposten - Nivel Zorgregistraties Eerste Lijn. Uit: Nivel Zorgregistraties Eerste Lijn [internet]. 2021 [Laatst gewijzigd op 10-12-2020; geraadpleegd op 02-02-2021]. URL: www.nivel.nl/nl/nivel-zorgregistraties-eerste-lijn/cijfers-zorgverlening-huisartsenposten

RIVM. Aantal bij de GGD gemelde positief geteste personen naar meldingsdatum. GGD Meldingen positief geteste personen per dag vanaf 27 februari 2020 [internet]. 2021a [laatst gewijzigd op 16-02-2021; geraadpleegd op 22-02-2021]. URL: <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/grafieken>

RIVM. Risicogroepen en COVID-19. Wat zijn de risicogroepen bij het coronavirus SARS-CoV-2? [internet]. 2021b [laatst gewijzigd op 24-12-2020; geraadpleegd op 22-02-2021]. URL: <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/risicogroepen>